

Lokalhistorie, landshistorie og jubilæumsskrifter

Bente Dahl Hansen og Hans Pedersen: *De stred sig frem.*

Socialdemokratiet og Ballerup 1892–1992. Bind 1. Socialdemokratiet i Ballerup, 1992. 160 s.

Henning Grelle

Fortid og Nutid maj 1993, hefte 1, s. 53–56.

Henning Grelle tager udgangspunkt i et jubilæumsskrift om en lokal socialdemokratisk vælgerforening for at anstille nogle almene betragtninger over, hvordan man kan sammenkæde »lokalhistorie« og »rigshistorie«.

Henning Grelle, f. 1949, cand.phil. i historie, leder af Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

I disse år udkommer en lang række jubilæumsskrifter fra fagforeninger, fagforbund og socialdemokratiske vælgerforeninger. Det socialdemokratiske parti, der i 1996 fylder 125 år, fik sit gennembrud på landsplan i 1890'erne, og det blev understøttet af et udstrakt net af faglige og politiske foreningsdannelser ud over det ganske land. I 1892 kom socialismen til den københavnske omegnskommune Ballerup, der dengang kun var en mindre landsby, men i dag har udviklet sig til en storbyforstad.

Ved et jubilæum er det god tradition at udgive et skrift, og foreninger som den her omtalte i Ballerup, der ikke fik skrevet skrift ved 25-års- eller 50-årsjubilæet, må selvfølgelig bestræbe sig for at få det gjort ved 100-årsjubilæet. Det er godt for Ballerup, der får sin første byhistorie, og det er godt for arbejderbevægelsen at huske sine rødder og bearbejde den historiske udvikling, man selv har været en del af. Arbejderhistorien og byhistorien går hånd i hånd i Ballerup helt frem til i dag. Det kunne man godt have ønsket sig nogle flere steder på landkortet.

Kvaliteten i mange jubilæumsskrifter må naturligvis være svingende. Det er

dyrt og tidskrævende at få fremstillet et grundigt og læseligt skrift, og mange må nøjes med en lille tryksag, selv om ambitionerne var større. I det foreliggende skrift fra Ballerup er ambitionsniveauet sat højt, og med støtte fra fonde, virksomheder og foreninger er det lykkedes at udgive et rigtigt skrift, der oven i købet skal udkomme i to bind. Når bd. 2 foreligger, vil det være første gang, at den socialdemokratiske arbejderbevægelse udkommer lokalt i to bind. Det har ingen andre foreninger mig bekendt hidtil kunnet præstere.

Det er imponerende, at det har været muligt, og det virker formentlig imponerende på mange at se en historie fylde hele to bind. Inden der siges til lykke, er det dog rimeligt at spørge, om denne luksus nu også er berettiget eller hensigtsmæssig. En historie i to bind er naturligvis udgiverens og forfatterens valg og ansvar, men tobindsværker har altid gjort indtryk på undertegnede, der (måske fejlagtigt) har det med at regne sådanne for standard- eller hovedværker, der påkalder sig ekstra interesse rent indholdsmæssigt. Hvis andre har det på samme måde, kan man gå ud fra, at dette skrift vil blive studeret flittigt af

andre lokalhistorikere og af landshistorikere, som ynder at se centrale beslutninger og udviklingstræk demonstreret i lokalsamfundet.

Forfatternes metodiske grundlag kan man læse om på s. 154 i et såkaldt efterord, som med rette burde være et forord. Efterord (hvem har opfundet den rædsomme ide?), der reelt er forfatternes forord, bør naturligvis stå forrest, især i betragtning af, at der er tale om et tobindsværk. Men nok om det. »Forordet« er ganske glimrende og fortæller præcist, hvad forfatterne vil, og hvordan de har opbygget bogen. Dog havde det været nyttigt for læserne, om forfatterne havde givet en orientering om kildematerialet, især om de yderst spinkle kilder, der eksisterer til byens og arbejderens historie i de første 15–20 år.

Forfatterne har metodisk gjort det tilsyneladende rigtige at se foreningens historie som en del af lokalsamfundets historie i vekselvirkning med den nationale, landspolitiske og samfundsmæssige udvikling, der igen har været under påvirkning af vores internationale omverden. Efterhånden er det vel kun de få, der kan være uenige i denne rigtige og flotte målsætning. Det er derfor ikke legitimiteten eller det principielle i denne, der skal diskuteres i det følgende, men derimod selve den praktiske udførelse og de resultater, der opnås derved. Undertegnede har altid betragtet denne målsætning som lidt af et styringsinstrument, om end der ikke er tale om noget metodisk værktøj. Men den har sikret, at man ikke i overdreven grad fordybede sig i lokale detaljer eller blev grebet af store landspolitiske udredninger. Samspillet kan altid vægtes forskelligt, dog må lokalstoffet være styrende, når der er tale om lokalhistorie.

I det foreliggende bind 1, som slutter med ophøret af den nazistiske besættelse af Danmark, synes landshistorien stedvis at tage overhånd på bekostning af lokalhistorien, der for hyppigt afbrydes af nye begivenheder i landshisto-

rien. Ja, flere steder i bogen nærmest ærgrer man sig over, at et lokalhistorisk problem med sprængstof i afbrydes af sekundær landshistorie. Det kunne være helt i sin orden, hvis lokalstoffet skreg efter større og mere sammenhængende forklaringer. Det gør det kun delvis og i visse perioder, hvorefter meget landspolitisk stof som følge heraf bliver fyldt.

I øvrigt er det beklageligt, at det landspolitiske er landspolitisk med tryk på land. Det havde været spændende, om forfatterne i stedet havde introduceret en omegnspolitisk ramme. I en by som Ballerup, med en beliggenhed nær hovedstaden, havde det været mere nærliggende at se på udviklingen i de øvrige forstæder omkring København. I disse var der store ligheder med Ballerup, men også forskelle. F.eks. havde Lyngby-Taarbæk en betydelig industri i 1890'erne. Måske er det meget at forlange af forfatterne i dette første bind. På den anden side er det min opfattelse, at det bliver nødvendigt for dem i bd. 2, når Ballerups bymæssige ekspansion skal sættes i større sammenhæng.

Men tilbage til dette bd. 1 og nogle eksempler til belysning af den nævnte problematik.

På s. 38–39 rejser protokolfører Tüchsen en sag i sognerådet i 1894. Hans anklage går ud på, at sognerådsmedlemmerne kunne afgøre et valg, fordi de selv først afgav stemme, efter selve valghandlingen var afsluttet. De havde derfor mulighed for at se, hvordan stemmerne fordelte sig. Vi får at vide, at sagen blev afvist, men forfatterne forspilder muligheden for at uddybe dette karakteristiske eksempel på en valghandling i datidens samfund. De haster i stedet videre til en generel beskrivelse af foreningslivet i Ballerup.

På s. 42–43 har Ballerup-foreningens faneindvielse i 1899 sneget sig ind mellem et afsnit om sognerådets magthavere og et langt afsnit om konsejlpræsident Estrups afgang i 1894. Afsnittet

har ingen umiddelbar forbindelse til lokale begivenheder og burde i det mindste være kortere. På s. 46 hører vi om Septemberforliget af 1899, men om dette forlig mellem arbejdsmarkedets parter har nogen betydning i det landbrugsdominerede Ballerup, er tvivlsomt. Vi hører ikke, om det har affødt nogen debat. På s. 49 hører vi om den første valgte socialdemokrat i sognerådet. Vi får at vide, at endelig gav »anstrengelserne resultat«. Men hvad var handelsmand Oluf Pedersens valgprogram? Hvordan var valgkampen? Hvordan var de borgerliges reaktion? Det gives der ingen svar på. Det skyldes måske manglende kildemateriale, men hvorfor så ikke skrive det? I stedet gås der over til et afsnit om indførelsen af gadebelysning i Ballerup – et i øvrigt interessant afsnit, hvor kilderne formentlig er rigere.

Imidlertid er der også en lang række gode eksempler på et rigtigt samspil mellem lokalhistorie og landshistorie. Dog skuffes man enkelte steder på en ny måde. I afsnittet om socialreformen af 1933 introduceres først reformens indhold, hvorefter man i samme afsnit ser på, hvordan reformen slog ned i Ballerup. Det hele tegner fint, indtil forfatterne skal give en vurdering af, hvordan socialdemokraterne i kommunen, der netop i 1933 havde opnået flertal, administrerede loven i praksis. I stedet for at gå åbent til opgaven og give en række eksempler, henviser man til, at studerende mange år senere (hvor og hvornår?) har påvist, at man ikke formåede at efterleve loven p.g.a. krise og arbejdsløshed. Her svigter man de landspolitisk interesserede, der tørster efter nyt om, hvordan en vigtig lov virkede lokalt, og man svigter lokalhistorikerne, der har brug for at se, hvad man kan få ud af den kommunale administrations efterladenskaber. Der kan næppe ligge bomber skjult her over 60 år efter. Det er almindelig kendt, at Socialreformen var et ubetinget fremskridt, selv om

flere venstrekommuner gjorde alt for at sabotere loven, og selv om socialdemokratiske kommuner havde svært ved at følge loven til punkt og prikke. I Ballerup var det med garanti bedre at bo som socialt trængende efter 1933 end før. Og såfremt problemerne fortsat var store, havde det været væsentligt at få at vide, hvad de gik ud på.

»De stred sig frem« er titlen på bd. 1, men nogen større strid mellem klasserne har der tilsyneladende ikke været. Der er ingen saftige historier om modsætningsforholdene, som må have været der, men det er formentlig manglende kildemateriale, der gør udslaget. Socialdemokraterne får gradvis større og større indflydelse i samfundet, men det sker, fordi der bliver flere og flere arbejdere. Det er naturligvis en forudsætning, men teksten skæmmes lidt af disse fortagsomme og kyndige (for-) mænd, der ufejlbarligt bragte bevægelsen fremad. Hvad de sagde og gjorde, og hvilke dyster de tog med venstremændene i sognerådet, må vi gætte os til. Kun de udmærkede uddrag af den fhv. borgmester og minister Ove Hansens erindringer bringer os på sådanne baner.

Bogen om Socialdemokratiet og Ballerup bør studeres af mange. Den er tiltalende i sproget og rigt illustreret, og både byen og socialdemokraterne kan være stolte. Spørgsmålet er imidlertid, om bogen formår at fange brede kredse i byen og især ungdommen i byens skolevæsen. Jeg tvivler, men tror det havde været muligt, om man mere samlende havde behandlet byens udvikling på den ene side og dens politiske udvikling på den anden. Den her valgte kronologiske fremstillingsform med den hyppige vekselvirkning mellem landsudvikling og lokaludvikling gør det ikke nemt at fastholde læserne. Som undervisningsmateriale mangler bogen eksemplarske beskrivelser af forløb, som elever kan arbejde videre med. Ganske vist er der ikke tale om en undervisningsbog,

men skal lokalhistorien have en funktion, bør den satse også på anvendelse i skolevæsenet.

For alle de andre inklusive undertegnede er der stof i denne bog til endnu en diskussion af spørgsmålet »lokalhisto-

rien og landshistorien«. Jeg synes, forfatterne har gjort det rigtige, men vægtningen synes jeg er lidt skæv, og spørgsmålet er så, om det er en diskussion værd?